

عباسعلی مظفری | فرهاد فتحی نژاد

نگاهی دوباره به یادگیری قسمت دوم

الف) شیوه‌ها و الگوهای پیشنهادی ارزش‌یابی گروهی (مشارکتی)

• الگوی شماره ۱

ارزش‌یابی فرد در گروه

الف) دانش‌آموزان به گروه‌های ۳-۵ نفره تقسیم می‌شوند.

ب) برای هر گروه توسط دانش‌آموزان سرگروه انتخاب خواهد شد.

ج) سؤالات (برگه‌ی امتحان) به دانش‌آموزان تحویل داده می‌شود.

د) اعضای هر گروه به ترتیب پیرامون هر سؤال بحث و گفت‌وگو می‌نمایند.

پس از کفایت بحث متناسب با کیفیت هر سؤال،

کلیدواژه‌ها: ارزش‌یابی، مطالعه تطبیقی، امتحان، یادگیری.

با توجه به ذوق و علاقه‌ی معلمان، شیوه‌های متنوعی از ارزش‌یابی گروهی در کلاس درس قابل اجرا خواهد بود، اما به لحاظ اجرای عملی الگوهای ذیل، که مورد علاقه‌ی دانش‌آموزان است و از مطالعه‌ی تطبیقی برخی از کشورها به دست آمده و تاکنون نیز طی چند مرحله اجرا شده‌اند، ارائه می‌گردد.

دانش‌آموزان با استفاده از اندوخته‌ها و اطلاعات قبلی خود و هم‌چنین نتایج بحث و گفت‌وگو در گروه، پاسخ سؤالات را به صورت فردی می‌نویسند و پس از ارائه‌ی پاسخ (برای تمام سؤالات) برگه‌ها به معلم تحویل می‌شود.

هـ) پس از تصحیح اوراق امتحانی به هر دانش‌آموز براساس الگوی پیشنهادی، که در ادامه ارائه خواهد شد، نمره (امتیاز) داده می‌شود.

دانش‌آموزان در تدریس به همدیگر از هم پیشی بگیرند. چرا که هر قدر نمره و امتیاز آنان بالاتر رود یادگیری نیز افزایش می‌یابد

• الگوی شماره ۲

ارزش‌یابی گروه

۱. دانش‌آموزان هم‌چون الگوی شماره ۱ به گروه‌های ۳-۵ نفره تقسیم می‌شوند.

۲. برای هر گروه یک نفر به عنوان سرگروه و یک نفر به عنوان منشی توسط اعضا انتخاب می‌شود.

۳. به هر گروه فقط یک برگه‌ی امتحانی اختصاص می‌یابد و پس از انجام مراحل ۱ و ۲ به آنان تحویل داده می‌شود.

۴. اعضای گروه به ترتیب پیرامون هر سؤال بحث و گفت‌وگو می‌کنند و مطالب توسط سرگروه جمع‌بندی می‌شود.

۵. پس از تمام بحث و گفت‌وگو پیرامون هر سؤال، منشی گروه پاسخ مورد نظر را ثبت می‌کند و برگه‌ها را به معلم تحویل می‌دهد.

۶. پس از تصحیح اوراق توسط معلم، به هر گروه یک نمره اختصاص داده می‌شود.

هدف از به‌کارگیری این روش افزایش روحیه‌ی جمع‌گرایی و تعلق گروهی است و همه‌ی دانش‌آموزان در سرنوشت گروه نقش دارند.

• الگوی شماره ۳

مسابقه در ارزش‌یابی گروهی

این الگو، به منظور افزایش سرعت عمل، دقت، تعاون، همکاری و هماهنگی گروهی طراحی و پیشنهاد شده است.

در این الگو تمام مراحل الگوی شماره ۲ تکرار گردیده و تنها تفاوت آن در این است که گروه‌ها با هم

مسابقه داده‌اند. در نتیجه به گروه‌هایی که به‌طور دقیق و در زمان کم‌تر پاسخ داده و اصول نگارش و ویرایش و... را رعایت کرده باشند، امتیاز ویژه‌ای تعلق می‌گیرد.

• الگوی شماره ۴

ارزش‌یابی گروهی شفاهی^۲

این روش، برای پاسخ به سؤالات به صورت کلاسی و شفاهی پیشنهاد می‌شود:

۱. دانش‌آموزان به گروه‌های ۳-۵ نفره تقسیم می‌شوند.

۲. یکی از دانش‌آموزان عضو هر گروه به عنوان سرگروه و یکی به عنوان سخن‌گو انتخاب می‌شود.

۳. معلم برای هر یک از گروه‌ها یک سؤال مشخص را مطرح می‌کند.

۴. دانش‌آموزان هر گروه به بحث و بررسی پیرامون سؤال گروه خود می‌پردازند و سپس جمع‌بندی می‌نمایند.

۵. سخن‌گوی گروه پاسخ را به صورت شفاهی در جمع دانش‌آموزان کلاس ارائه می‌دهد.

۶. در این الگو نیز سرعت و دقت در ارائه‌ی پاسخ‌های علمی و صحیح و هم‌چنین تعمیق یادگیری مورد توجه قرار خواهد گرفت و ملاک‌های ارزش‌یابی آن نیز در ادامه بیان گردیده است.

• الگوی شماره ۵

ارزش‌یابی گروهی به منزله‌ی سنجش‌های تناوبی

در این روش، به منظور مشارکت و فعالیت هرچه بیش‌تر اعضای گروه و حصول اطمینان از یادگیری، تمام افراد گروه هر کدام به نوبت و به نمایندگی از گروه به ارائه‌ی پاسخ می‌پردازند. این موضوع و شیوه‌ی اجرا در یک ساعت و یا یک کلاس قابل اجراست و در صورت کمبود وقت، در جلسات بعدی تمام افراد گروه، ضمن پاسخ‌گویی، به ایفای نقش می‌پردازند و مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

• الگوی شماره ۶

ارزش‌یابی گروهی به منزله‌ی بخشی از آزمون‌های فردی (تلفیقی)

۱. در این الگو ابتدا دانش‌آموزان به صورت فردی به سؤالات پاسخ می‌دهند.

۲. چند سؤال در راستای «ارزش‌یابی گروهی» ارائه

می‌شود و پاسخ‌گویی به صورت گروهی صورت می‌گیرد. سهم آزمون گروهی را می‌توان داخل همان زمان امتحان فردی یا هر زمان دیگری در نظر گرفت.

در مدت زمان از ۲۰ تا ۵۰ درصد آزمون‌های فردی، می‌توان از روش ارزش‌یابی گروهی استفاده کرد و آن را برگزار نمود.

در این الگو بهتر است اول از دانش‌آموزان بخواهیم یک سؤال چالش‌برانگیز را به صورت فردی و سپس همان را به صورت گروهی امتحان دهند در این الگو ۷۵٪ امتیاز به آزمون گروهی و ۲۵٪ امتیاز به آزمون فردی اختصاص داده می‌شود.

• الگوی شماره ۷

ارزش‌یابی گروهی زمینه‌ساز آزمون‌های فردی (رویکرد دو آزمونه)^۳

۱. در این الگو به منظور تقویت روحیه و افزایش اعتماد به نفس، به ویژه برای دانش‌آموزان ضعیف‌تر، یک یا چند سؤال ارائه می‌گردد و به صورت گروهی پس از بحث و گفت‌وگو پاسخ‌های مربوط ارائه می‌گردد.

۲. دانش‌آموزان تشویق می‌شوند و معلم از مشوق‌های مختلف بهره‌گیری می‌نماید.

۳. معلم، پس از اطمینان یافتن از موفقیت دانش‌آموزان در آزمون فردی و آماده شدن دانش‌آموزان ضعیف‌تر، سؤالات آزمون فردی را به آنان ارائه می‌نماید.^۴

• الگوی شماره ۸

ارزش‌یابی گروهی، تدریس گروهی در حین آزمون فردی^۵

بعضی از استادان و معلمان برای تنوع در برگزاری ارزش‌یابی و آزمون‌های گروهی روش دیگری را به کار می‌برند و آن ایده‌ی ارزش‌یابی گروهی، تدریس گروهی و آموزش گروه به فرد هم‌سال (عضو گروه) در زمانی است که آزمون به شکل فردی در حال برگزاری است:

الف) هنگامی که آزمون فردی در حال برگزاری است فرصتی توسط دبیر و استاد تعیین (ایجاد) می‌شود و در آن زمان تیم‌ها (گروه‌ها)ی مطالعاتی اجازه پیدا می‌کنند که در مورد سؤالات ورقه‌ای امتحان با هم بحث و گفت‌وگو و تحلیل نمایند. در این حالت اوراق امتحان را می‌توان در اختیار دانش‌آموزان قرار داد یا نداد. در پایان نواقص و

ضعف‌های دانش‌آموزان مورد توجه مجدد قرار می‌گیرند. (ب) حالت دوم زمانی است که دانشجویان و دانش‌آموزان پس از پاسخ دادن به سؤالات ورقه امتحان و تحویل آن (به صورت فردی)، چند دقیقه فرصت پیدا می‌کنند تا در یک بحث گروهی شرکت کنند. سپس همان سؤالات (نه ورقه‌ی پاسخ داده شده‌ی قبلی) در اختیار آنان قرار داده می‌شود و هر کدام به صورت فردی به تک‌تک سؤالات پاسخ می‌دهند. به این ترتیب در یک جلسه دو ورقه‌ی امتحانی و دو نمره به دست می‌آید که می‌توان با میانگین امتیازات و نمرات دو ورقه را محاسبه کرد و یا به صورت اختصاص درصد (۴۰٪، ۳۰٪، ۲۰٪، ۱۰٪) به یکی از آزمون‌ها براساس پیشرفت در گروه یا به صورت اختصاص فردی نتیجه‌گیری کرد.

این کار باعث می‌شود دانش‌آموزان در تدریس به همدیگر از هم پیشی بگیرند. چرا که هر قدر نمره و امتیاز آنان بالاتر رود یادگیری نیز افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان پس از تحویل ورقه‌ی امتحانی فردی، همواره چند دقیقه استراحت می‌کنند و سپس همان سؤالات ورقه را در گروه خود مورد بررسی قرار می‌دهند و در نهایت نتیجه در قالب یک پاسخ‌نامه‌ی گروهی ارائه می‌شود.

بنابراین، در اعلام نتیجه‌ی دو آزمون، ۲۰٪ از نتایج ارزش‌یابی گروهی به نمره‌ی نهایی ورقه‌ی امتحان فردی اختصاص می‌یابد و اضافه می‌شود. بنابراین ۸۰٪ نمره به آزمون فردی و ۲۰٪ به آزمون گروهی مربوط است، که با هم جمع می‌شوند و به کلاس ارائه می‌گردد.

(ب) الگوها و شیوه‌های نظارت بر ارزش‌یابی گروهی

برای سنجش میزان رضایت فراگیران، شناسایی قوت‌ها و ضعف‌ها، کسب اطلاع از میزان مشارکت هر یک از اعضا در فعالیت‌های گروهی، انتخاب الگوهای مؤثرتر در کلاس درس براساس شرایط بومی و منطقه‌ای، تقویت انگیزه و در نهایت نیل به اهداف سنجش و ارزش‌یابی گروهی و حصول اطمینان از اثربخشی و کارآیی آن در فرآیند یاددهی - یادگیری، نمونه‌هایی از الگوها و شیوه‌های نظارت طراحی شده است، که استادان محترم می‌توانند، علاوه بر آن‌ها، به تولید سایر نمونه‌ها نیز بپردازند.

بنابراین، بهره‌گیری از این الگوهای پیشنهادی مورد تأکید است و تکمیل و تقویت این شیوه‌ها نیز با الهام از تجارب کلاسی، که بسیار مفید و مؤثر خواهد بود، توصیه

می شود.

- مسئول گروه
- منشی گروه
- سخن‌گوی گروه

سؤال ۱

کار گروهی را چگونه آغاز کردید و در ابتدا چه کاری انجام دادید؟

.....

.....

.....

سؤال ۲

زمانی که با همدیگر سرگرم فعالیت بودید کدام بخش از کار مورد پسند و علاقه‌ی گروه بود؟

.....

.....

.....

سؤال ۳

زمانی که با هم کار می‌کردید بزرگ‌ترین مشکلی که در کار گروهی (ارزش‌یابی گروهی) پیش آمده بود چه بود؟

.....

.....

.....

سؤال ۴

چگونه توانستید در رفع مسئله (مشکل) به گروه کمک کنید؟

.....

.....

.....

سؤال ۵

آیا تمام افراد گروه در تهیه‌ی پاسخ سؤالات به‌طور مساوی مشارکت داشتند؟

.....

.....

.....

سؤال ۶

آیا از همدیگر چیزی یاد گرفتید یا به همدیگر کمک کردید؟ مثال بزنید.

.....

.....

.....

سؤال ۷

به خودتان از ۱ تا ۴ نمره دهید.

- نمره‌ی ۱ نشان می‌دهد شما (گروه) ضعیف عمل کرده‌اید.
- نمره‌ی ۲ نشان می‌دهد شما (گروه) متوسط عمل کرده‌اید.
- نمره‌ی ۳ نشان می‌دهد شما (گروه) خوب عمل کرده‌اید.
- نمره‌ی ۴ نشان می‌دهد شما (گروه) عالی عمل کرده‌اید.

سؤال ۸

در کار گروهی بعدی تمایل دارید چه تغییراتی در کارتان اتفاق بیفتد؟

.....

.....

.....

• الگوی شماره‌ی ۲

دریافت بازخورد از معلمان در ارزش‌یابی گروهی

اعضای گروه
.....
.....
نام فعالیت
.....
.....

به سؤالات زیر، براساس مشاهده‌ی صورت گرفته و تکلیف تکمیل شده، پاسخ دهید و برای هر کدام از گزینه‌ها از صفر تا ۱۰ نمره‌گذاری کنید.

۱. گروه بر روی یک شیوه‌ی پاسخ‌گویی مشخص توافق کردند.

۲. همه‌ی اعضای گروه در بحث مشارکت فعال داشتند.

۳. گروه توانست از زمان در نظر گرفته شده به نحوه‌ی مؤثر استفاده کند.

۴. اعضای گروه به عقاید و نظرات یکدیگر احترام می‌گذاشتند.

۵. گروه توانست تکلیف داده شده را با موفقیت به اتمام برساند.

• الگوی شماره‌ی ۱

نام و نام خانوادگی:
براساس یک نمره‌گذاری از ۱ تا ۵ میزان مشارکت و همکاری اعضای گروه خود را به فعالیت‌های گروهی (ارزش‌یابی گروهی)، که در آن شرکت داشته‌اید، مشخص کنید. چگونگی ارزش‌یابی شما در کنار سایر افراد گروه در تعیین نمره‌ی خود شما نیز تأثیر خواهد داشت.

• الگوی شماره‌ی ۳

نمره برگ ارزش‌یابی فرد در گروه^۷ حذف شده که به شرح صفحات پیوست، در کادر جدید اضافه شود.

	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	
محمد	۵	۴	۳	۲	۱	۱. سطح مشارکت هر کدام از هر اعضای گروه:
علی	۵	۴	۳	۲	۱	
رضا	۵	۴	۳	۲	۱	
حسن	۵	۴	۳	۲	۱	
عباس	۵	۴	۳	۲	۱	

۲. سطح همکاری هر کدام از اعضا در جمع‌بندی نهایی تکالیف:

	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	
محمد	۵	۴	۳	۲	۱	
علی	۵	۴	۳	۲	۱	
رضا	۵	۴	۳	۲	۱	
حسن	۵	۴	۳	۲	۱	
عباس	۵	۴	۳	۲	۱	

۳. سطح مشارکت اعضای گروه در ایجاد فضایی مطلوب، آرام و دوستانه (تحمل عقاید یکدیگر، احترام متقابل، منظم بودن):

	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	
محمد	۵	۴	۳	۲	۱	
علی	۵	۴	۳	۲	۱	
رضا	۵	۴	۳	۲	۱	
حسن	۵	۴	۳	۲	۱	
عباس	۵	۴	۳	۲	۱	

۴. اگر به جای معلم بودم به تلاش‌های علمی هر کدام از اعضای گروه و خودم نمره زیر را اختصاص می‌دادم:

۵. چنانچه نظر یا پیشنهاد تکمیلی دیگری در جهت انجام بهتر ارزش‌یابی دارید آن را ارائه نمایید:

خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
۱	۲	۳	۴	۵	محمد
۱	۲	۳	۴	۵	علی
۱	۲	۳	۴	۵	رضا
۱	۲	۳	۴	۵	حسن
۱	۲	۳	۴	۵	عباس

• الگوی شماره‌ی ۴

ارزش‌یابی از همدیگر در ارزش‌یابی گروهی^۸

به منظور یاری رساندن به هم‌کلاسی‌های خود و انجام هرچه بهتر ارزش‌یابی گروهی، سؤالات زیر با رعایت کامل صداقت و راست‌گویی علامت‌گذاری شود:

نام و نام خانوادگی ارزش‌یابی کننده

عضو گروه شماره‌ی ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵

تاریخ:

نام و نام خانوادگی ارزش‌یابی شونده

۱. آیا دوست شما در ارزش‌یابی گروهی توانست وظایف و مسئولیت‌هایی را که به عهده‌اش گذاشته شده بود، به نحو مطلوب انجام دهد:

بله خیر

۲. به نظر شما راجع به کیفیت کمک دوست شما به گروه چیست؟

خوب متوسط ضعیف

۳. میزان رضایت شما از زمان اختصاص یافته به سؤال چه قدر است؟

زیاد تا حدودی کم

۴. دوست‌تان چه قدر توانسته است وظیفه‌اش را به دقت انجام دهد؟

زیاد تا حدودی کم

۵. در مجموع، عملکرد دوست شما در گروه چگونه بوده است؟

خوب متوسط ضعیف

۶. دوست دارید دوباره با او در یک ارزش‌یابی گروهی شرکت کنید و فعالیت نمائید؟ دلایل خود را به اختصار در سه سطر بنویسید:

• الگوی شماره‌ی ۵

ارزش‌یابی فرد از گروه

هر کدام از اعضای گروه (خودتان) را در جدول معیارهای سنجش ارزش‌یابی گروهی (جدول زیر) نمره‌گذاری نمایید.

۱. خیلی ضعیف

۲. ضعیف

۳. متوسط

۴. خوب

۵. خیلی خوب

نام و نام خانوادگی شما: عنوان گروه:

معیارهای ارزش‌یابی گروهی	ارزش‌یابی از خود (خودارزش‌یابی)	ارزش‌یابی از نفر اول (نام نفر اول)	ارزش‌یابی از نفر دوم (نام نفر دوم)	ارزش‌یابی از نفر سوم (نام نفر سوم)	ارزش‌یابی از نفر چهارم (نام نفر چهارم)
حضور و مشارکت در جلسات ارزش‌یابی گروهی					
احترام به دیدگاه‌ها و نظرات دیگران					
تعامل سازنده با اعضای گروه					
تلاش مداوم و پی‌گیرانه					
انجام فعالیت‌های کیفی و اثربخش					
مجموعه امتیاز					

معلم/استاد در صورت نیاز دلیل نمره‌گذاری (امتیازدهی) را به‌طور تشریحی از دانش‌آموزان جویا شود.

• الگوی شماره‌ی ۶ اختصاص امتیاز به دانش‌آموزان

از آن‌جا که در این الگوها عملکرد دانش‌آموزان از اهمیت بیش‌تری برخوردار است، امتیازات در نظر گرفته شده توسط معلم در دو محور به گروه‌ها و افراد اختصاص داده می‌شود.

الف) کیفیت فعالیت دانش‌آموزان در گروه

- شرکت فعال در بحث‌های گروهی (۱۰ امتیاز)
- گوش دادن فعال به بحث‌ها (۱۰ امتیاز)
- احترام به مقررات کلاس و تصمیمات گروه (۱۰ امتیاز)
- استفاده‌ی مطلوب از زمان (۱۰ امتیاز)
- اظهارنظر علمی و کیفی (۱۰ امتیاز)
- ۵۰٪ از امتیاز یا نمره به رعایت ملاک‌های فوق اختصاص داده خواهد شد.

ب) ورقه‌های امتحان

- پاسخ صحیح (۱۵ امتیاز)
- علمی و دقیق بودن (۱۵ امتیاز)
- رعایت نکات ادبی (نگارش و ویرایش) (۱۰ امتیاز)
- خوش‌نویسی و... (۱۰ امتیاز)

۵۰ امتیاز یا نمره به ملاک‌های فوق داده می‌شود.

	امتیاز فعالیت در گروه
	امتیاز ورقه امتحانی
	امتیاز کل

منابع

۱. **نهیج البلاغه**، ترجمه و شرح فیض الاسلام، ۱۳۷۷.
۲. رنیولدز، دیوید. موسیس، دانیل. ترجمه‌ی بشارت، محمدعلی. شمسی‌پور، حمید (۱۳۸۴). **آموزش مؤثر، روش تدریس کارآمد**. تهران: انتشارات رشد.
۳. رستگار، طاهره. (۱۳۸۲). **ارزش‌یابی در خدمت آموزش**. تهران، مؤسسه‌ی فرهنگی منادی تربیت.
۴. سیف، علی‌اکبر. (۱۳۸۰). **روان‌شناسی تربیتی، انگیزش و تعلیم و تربیت**، تهران: انتشارات آگاه.
۵. شورای عالی آموزش و پرورش، **آیین‌نامه‌ی ارزش‌یابی تحصیلی و تربیتی دوره‌ی راهنمایی تحصیلی**، ۱۳۸۶.
۶. فراهانی، مهدی. (۱۳۸۳). **مقدمه‌ای بر ارزش‌یابی کیفی آموخته‌های فراگیران**. تهران، مؤسسه‌ی منادی تربیت.
۷. فضلی‌خانی، منوچهر و همکاران. (۱۳۸۳). **ارزش‌یابی از فرایندهای کیفی در مدارس راهنمایی تحصیلی**، تهران، انتشارات آزمون نوین.
۸. کریمی، عبدالعظیم. ۱۳۸۵، **تربیت طریناک**، تهران مؤسسه‌ی فرهنگی منادی تربیت.
۹. مهجور، سیامک رضا، ۱۳۷۶، **ارزش‌یابی آموزشی**، تهران، نشر ساسان.
10. (Strategies for Evaluating Student Learning Linda C. Hodges (2000).
11. Victoria University of Wellington (2004). *Groupwork and Group Assessment*
12. <http://www.Teacherrision. Com//>
13. <http://www.Ac. Nz//>
14. <http://www.almhult. Se//>
15. <http://webpages. Csus. edu//>
16. <http://infotech. monash. edu/>

پی‌نوشت

۱. براساس سؤالات تعداد اعضای گروه، زمان بحث و گفت‌وگو متفاوت خواهد بود اما برای هر سؤال ۵ تا ۱۰ دقیقه مناسب است.
۲. این الگو را نیز هم‌چون الگوی شماره‌ی ۳ می‌توان به صورت بازی و مسابقه به اجرا درآورد.
3. Dual Exams Approach
۴. در آزمون‌های ۷ و ۶ و ۵ دانش‌آموزان به گروه‌های ۶ و ۵ و ۴ و ۳ نفره تقسیم می‌شوند و برای هر گروه سرگروه نیز انتخاب می‌شود.
5. Peer Coaching
6. www.Almhult.Se: The English School Assessment Policy Guidelines and Agreement For the Primary Years Programme
۷. این فرم توسط دکتر کارون جی لوئیس از دانشگاه تگزاس در استون تهیه شده است.
- The University of Texas at Austin dr.karron G.Lewis
۸. این فرم به تعداد هر یک از افراد گروه تکثیر شود و در اختیار آنان

